

ΑΝΕΚΔΟΤΑ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΑ ΕΓΓΡΑΦΑ
ΤΩΝ ΧΡΟΝΩΝ ΤΗΣ ΤΟΥΡΚΟΚΡΑΤΙΑΣ
ΑΠΟΚΕΙΜΕΝΑ ΕΝ ΤΩ ΜΟΥΣΕΙΩ ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ

(Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 274)

14.

Γράμμα συνοδικὸν τοῦ Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως Γρηγορίου Ε' ¹ πρὸς τὸν κλῆρον καὶ τὸ χριστιανικὸν πλήρωμα τοῦ κλίματος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου, διαγορεύοντος ἐπὶ τῇ ἀναλήψει τῶν καθηκόντων αὐτοῦ περὶ τῆς σημασίας καὶ τοῦ προσήκοντος τρόπου ἐκτελέσεως τοῦ ἱεροῦ μυστηρίου τῆς μετανοίας καὶ ἐξομολογήσεως. (Ἰούνιος τοῦ 1797).

Ἄριθ. Χειρ. Μ.Η. 46. Ἐν πρωτοτύπῳ, ἐπὶ χάρτου διαστάσεων 0,57×0,45 μ. μὲ τμησιν ὀρθογώνιον κατὰ τὴν δεξιὰ κάτω γωνίαν. Σχετικῶς καλὴ κατάστασις διατηρήσεως: κηλίδες διαβροχῆς καὶ μικραὶ φθοραὶ ἐκ τῆς πτύξεως. Ὅπισθεν: 1797 γρηγόριος.

† Γρηγόριος ἐλέω Θεοῦ ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως Νέας Ῥώμης καὶ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης.

Οἱ τῶ καθ' ἡμᾶς ἀγιωτάτῳ πατριαρχικῷ Ἀποστολικῷ καὶ οἰκουμενικῷ θρόνῳ ὑποκείμενοι ἱερώτατοι μητροπολῖται καὶ ὑπέριμοι, καὶ θεοφιλέστατοι ἀρχιεπίσκοποι τε² καὶ ἐπίσκοποι, ἐν ἀγίῳ πνεύματι ἀγαπητοὶ ἀδελφοὶ καὶ συλλειτουργοί, καὶ ἐντιμώτατοι κληρικοί, εὐλαβέστατοι ἱερεῖς, καὶ ὁσιώτατοι ἱερομόναχοι, καὶ τίμιοι προεστώτες, καὶ χρήσιμοι γέροντες | καὶ πρόκριτοι, καὶ λοιποὶ ἀπαξάπαντες εὐλογημένοι χριστιανοί, ἐκάστης ἐπαρχίας, χάρις εἴη ὑμῖν καὶ εἰρήνη παρὰ Θεοῦ, ἀγκαλὰ³ καὶ ἕκαστος ἀρχιερεὺς ἐν τῇ ἰδίᾳ αὐτοῦ | ἐπαρχίᾳ, φροντίζει ὅλαις δυνάμεσι καὶ ἐπαγρυπνεῖ, διὰ τὴν ὠφέλειαν καὶ ψυχικὴν σωτηρίαν, τοῦ ἐμπιστευθέντος αὐτῷ λογικοῦ τοῦ χριστοῦ ποιμνί(ου) διδάσκων καὶ συμβουλεύων τοῖς | ἐπαρχιωταῖς αὐτοῦ χριστιανοῖς, τὰ πρὸς σωτηρίαν αὐτῶν συντείνοντα· μ' ὅλον τοῦτο καὶ ἡμεῖς ἀναλαβόντες ἐλέω θείῳ τοὺς πνευματικοὺς οἴακας τοῦ παγκοίνου σκάφους τῆς ἀγίας | τοῦ χριστοῦ μεγάλης ἐκκλησίας, χρέος πατρικὸν ἅμα καὶ ἀρχιερατικὸν ἐκπληροῦντες, οὐ διαλείπομεν ἀπὸ τὸ νὰ συμβουλεύωμεν ἐκκλησιαστικῶς, διὰ τοῦ παρόντος ἐκκλησιαστικῆς | κοῦ ἡμῶν γράμματος, καὶ νὰ παραινέσωμεν πάντας περὶ τοῦ ἀπαραιτήτου χρέους⁴ τῶν χριστιανῶν τῆς μετανοίας αὐτῶν καὶ καθαρᾶς ἐξομολογήσεως, διερμηνεύοντες, ὅτι τὸ ἱερόν | μυστήριον τῆς ἐξομολογήσεως, εἰκονίζει τὸ μέγα καὶ φοβερόν

ἐκεῖνο ἀδέκαστον κριτήριον τοῦ Κυρίου(ου) ἡμῶν καὶ θεοῦ ἐν τῇ δευτέρᾳ αὐτοῦ φρικτῇ παρουσίᾳ, καὶ ὁ μὲν πνευματικὸς | ἐπέχει ἐνταῦθα τόπον ἐκείνου τοῦ ἀδεκάστου Κριτοῦ, ὁ δὲ ἐξομολογούμενος τόπον καταδίκου, ὡς παρισταμένου ἔμπροσθεν ἐκείνου τοῦ φοβεροῦ βήματος, καὶ ἐπειδὴ ὁ Κύριος | ἡμῶν ὡς φιλάνθρωπος καὶ ἀνείκαστος ἐν ἔλεει καὶ οἰκτιρμοῖς τὴν ἐξουσίαν τοῦ ἀφιέναι ἁμαρτίας, δι' ἄφατον αὐτοῦ εὐσπλαγχνίαν, ἔδωρήσατο εἰς τοὺς ἱερούς αὐτοῦ μαθητὰς καὶ Ἀποστό | λους⁶, καὶ ἐξ ἐκείνων ἀλληλοδιαδόχως ἔλαβον τὴν τοιαύτην ἀκένωτον θεῖαν χάριν, οἱ Ἀρχιερεῖς, εἰς τὸ νὰ δέχωνται τοὺς λογισμοὺς τῶν μετ' εὐλαβείας προσερχομένων αὐτοῖς χριστια | νῶν, καὶ νὰ ἐξομολογῶσι, καὶ ἀκούοντες τὰ πλημμελήματα τῶν ἁμαρτανόντων, τὰ κατὰ λόγον, καὶ ἔργον, καὶ κατὰ διάνοιαν, καὶ δίδοντες τὴν πρόσφορον ἱκανοποίησιν νὰ συγχω | ρῶσι τὰ ἁμαρτήματα τῶν μετὰ συντετριμμένης καρδίας καὶ κατανύξεως τῶν ἐξομολογουμένων, τοῦτο γὰρ ἔργον Ἀρχιερατικόν, ἀλλ' ἐπειδὴ οἱ ἀρχιερεῖς μὴ δυνάμενοι ἐκπλη | ρῶσαι τοῦτο τὸ πνευματικὸν ἔργον τῆς ἐξομολογήσεως πρὸς ἓνα ἕκαστον διὰ τὸ πλῆθος, κατ' οἰκονομίαν καὶ συγκατάβασιν ἐκκλησιαστικὴν, δι' ἐνταλτηρίων καὶ συστατικῶν | γραμμάτων παρέχουσι τὴν ἄδειαν πρὸς ἱερωμένους πατέρας πνευματικούς⁶, εὐλαβεῖς, δεδοκιμασμένους καὶ ἀξίους διὰ νὰ ἐκτελῶσι τοῦτο τὸ μέγα μυστήριον τῆς ἐξομο | λογίσεως, καὶ ὡς κριταὶ νὰ κρίνωσι, νὰ ἐπιπλήττωσι, καὶ νὰ ἐπιτιμῶσι, τοὺς ἁμαρτάνοντας, ὅσον δεῖ ἐν πνεύματι πραότητος, καὶ ὡς ἰατροὶ νὰ ἰατρεύουσι τοὺς πεπληγωμένους | ἀπὸ τῶν ψυχικῶν ἁμαρτημάτων, μὲ τὰ ἰατρικὰ ὁποῦ διορίζει προσφόρως, ἡ ἁγία τοῦ χριστοῦ ἐκκλησία, προσερχὴν δηλονότι, νηστείαν, καὶ ἐλεημοσύνην, καὶ τὴν προθεσίαν τῆς | θείας μεταλήψεως τῶν ἀχράντων μυστηρίων, καὶ τὰ πάντα τοῖς πᾶσι γινόμενοι, κατὰ τὸν θεῖον Ἀπόστολον, νὰ μεταχειρίζονται τὰ τοιαῦτα ψυχοσωτήρια Ἰατρικὰ, μετὰ | συνέσεως μεγάλης, καὶ διακρίσεως πολλῆς, κατὰ τὰς ἡλικίας, κατὰ τὰς διαθέσεις, κατὰ τὴν συντριβὴν καὶ κατήνυξιν τῶν ἐξομολογουμένων, ὡς οἱ Θεοὶ καὶ ἱεροὶ | νόμοι διακελεύουσι, καὶ ἐπειδὴ εἶναι ἡ σωτηρία τῶν χριστιανῶν, τὸ μέγα τοῦτο μυστήριον τῆς θείας μετανοίας καὶ ἐξομολογήσεως, φθόνῳ καὶ συνεργείᾳ τοῦ μισοκάλου | οἱ μὲν πνευματικοὶ μὴ εἰδότες ὡς δοκεῖ τὴν ὑπερφυῆ χάριν τοῦ ἱεροῦ τούτου λειτουργήματος, καὶ ἔχοντες τὸ μέγα τοῦτο μυστήριον ὡς ἐν μικρὸν ὑπόργημα οὐ φροντίζουσι τῶν κα | θηκόντων ἐπικαλούμενοι δηλονότι τὴν θεῖαν χάριν καὶ τὴν ἀντίληψιν μὲ δεήσεις πρὸς Θεόν, καὶ μὲ μελέτην τῶν θείων γραφῶν διὰ νὰ φωτισθῶσι καὶ νὰ κρίνωσιν ὀρθῶς, καὶ νὰ θεραπεύωσιν ἐπιστημόνως, καὶ νὰ ὀδηγῶσι θεαρέστως τοὺς ἐξομολογουμένους χριστιανοὺς εἰς τὰ σωτηριώδη ἔργα, ἀλλὰ παραμελοῦσιν, οἱ δὲ χριστιανοὶ φθόνῳ καὶ συνεργείᾳ | καὶ ἀπάτη

τοῦ πονηροῦ δαίμονος μ' ὄλον ὁποῦ γνωρίζουσι τὰς πληγὰς αὐτῶν καὶ τὰ ἁμαρτήματα, καὶ ἠξεύρουσι τὸν τρόπον τῆς θεραπείας καὶ τῆς διορθώσεως, ἀπατῶσιν ὁμῶς ἑαυτοὺς | καὶ ἀμελοῦντες καὶ αὐτοί, οὐ προστρέχουσι εὐθύς ὁποῦ ἁμαρτήσωσιν εἰς τὸν πνευματικὸν αὐτῶν πατέρα, ἀλλὰ ἢ ἐντροπέμενοι, ἢ ἐξ ἄλλης αἰτίας ἐμποδιζόμενοι, ἀνα | βάλλουσι τὸν καιρὸν, καὶ περιεργάζονται νὰ εὔρωσι κανένα ξένον καὶ ἀπατεῶνα καὶ ἀδόκιμον καὶ ὑποκριτὴν, μὴ ἔχοντα ἄδειαν Ἀρχιερέως περὶ τῆς θείας ταύτης | ἐξομολογήσεως, διὰ νὰ ἐξαμολογηθῶσι πρὸς ἐκεῖνον, ἢ τελευταῖον περιμένουσι περὶ τὰς τελευταίας ἡμέρας ἐκάστης νηστείας⁷, διὰ νὰ ὑπάγωσιν εἰς τὸν πνευμα | τικόν, καθ' ὃν καιρὸν συνέρχεται πλῆθος ἀνδρῶν τε καὶ γυναικῶν, ὁποῦ τότε οἱ πνευματικοί, οὐκ ἔχουσι εὐκαιρίαν νὰ ἐκτελέσωσι κατὰ κανόνας, τὸ μέγα τοῦτο | μυστήριον τῆς ἐξομολογήσεως καὶ μετανοίας, καὶ ἐκ τούτου τυφλοὶ τυφλοὺς ὀδηγοῦντες, καὶ πλανῶντες καὶ πλανώμενοι, περιπίπτουσι ἀμφότεροι εἰς βάραθρα ἀπωλείας⁸. διὸ μὴ | ἀνεχόμενοι τῆς τῶν ψυχῶν ἡμῶν βλάβης, γράφοντες συνοδικῶς μετὰ τῶν περὶ ἡμᾶς ἱερωτάτων ἀρχιερέων καὶ ὑπεριτίμων τῶν ἐν ἀγίῳ πνεύματι ἀγα | πητῶν ἡμῶν [ἀδελ]φῶν καὶ συλλειτουργῶν, εὐχόμεθα καὶ εὐλογοῦμεν πάντας ὑμᾶς ἐν πνεύματι ἀγίῳ, ἱερωμένους τε καὶ λαϊκοὺς, μικροὺς τε καὶ μεγάλους, νέους καὶ γέροντας [ἀνδρας τε καὶ] γυν[αῖκας]⁹, ἐκάστης ἡλικίας καὶ τάξεως, καὶ συμβουλεύομεν καὶ παραινοῦμεν πατρικῶς, ὅπως οἱ μὲν διωρισμένοι πνευματικοί, ὡς πατέρες | πνευματικοὶ ἐν πνεύματι προαότητος, ἀποδέχονται κατὰ τὸν θεῖον ἀπόστολον, τοὺς προσερχομένους αὐτοῖς μετ' εὐλαβείας χάριν ἐξομολογήσεως χριστιανούς | καὶ διδάσκοντες νὰ συμβουλεύωσιν αὐτοῖς, τὰ ψυχωφελῆ καὶ ψυχοσωτήρια, καὶ ὡς ἀδέκαστοι κριταὶ νὰ κρίνωσιν ὀρθῶς τὰ ἁμαρτήματα ἀπροσωπολήπτως μηδόλως | ἀποβλέποντες εἰς δῶρα, ἢ εἰς πρόσωπα τῶν ἐξομολογουμένων, ἀλλ' ὡς πάντα ποιοῦντες ἐνώπιον τοῦ ἀδεκάστου ἐκεῖνου κριτοῦ καὶ Θεοῦ, νὰ διερμηνεύωσι | τὰ πνευματικὰ φάρμακα ἐπάγοντες τὰς ἀναλόγους ἱκανοποιήσεις ἐν ἐκάστη ἐξομολουμένῃ ἁμαρτίᾳ καὶ τὴν συγχώρησιν κατὰ τὰς θεοπνεύστους διδα | σκαλίας τῆς ἀμωμήτου ἡμῶν πίστεως μετὰ τὴν ἐκπλήρωσιν τῆς ἱκανοποιήσεως, οἱ δὲ χριστιανοὶ ὡς καὶ ἀνωτέρω εἶπομεν ἄνδρες τε καὶ γυναῖκες νὰ μὴ περι | μένωσιν περὶ τὸ τέλος ἐκάστης ψυχωφελοῦς νηστείας διὰ νὰ ἐξομολογηθῶσι, ἀλλὰ νὰ ἀναλαμβάνωσιν ἐκ πρώτης φροντίδα καὶ μέριμναν, καὶ διανοούμενοι | καθ' ἑαυτοὺς τὰ ἁμαρτήματα αὐτῶν, νὰ προσέρχονται ἐν μετανοίᾳ καὶ καταλύξει ψυχῆς εἰς τοὺς πνευματικοὺς αὐτῶν πατέρας ἐν καιρῷ τῷ προσήκοντι, διὰ | νὰ ἐξομολογοῦνται προεπόντως τε καὶ νομίμως, προσέχοντες ἀκριβῶς ὁποῦ νὰ μὴν προσφέρῃ τις εἰς τὸν πνευματικὸν αὐτοῦ πατέρα, ἐν τῷ καιρῷ τῆς θείας | ἐξομολογήσεως

χάριν φιλοδοξίας, οὐδὲ ὀβωλόν, ἐπειδὴ ἁμαρτάνουσιν ἀμφοτέρω ὁ ἐξομολογούμενος καὶ προσφέρων, καὶ ὁ ἐξομολογῶν καὶ λαμ | βάνων καὶ κοῖμα ἑαυτοῖς ἐπάγουσιν, ὅσοι δὲ προαιροῦνται ἀπὸ χριστιανικοῦ αὐτῶν ζήλου νὰ προσφέρωσι τῷ πνευματικῷ αὐτῶν πατρί, θέλουσι προσ | καλέσει μετὰ ταῦτα διὰ νὰ τοὺς ψάλλῃ ἁγιασμόν, ἢ ἄλλο ἐκκλησιαστικὸν ὑπόργημα νὰ ἐκτελέσῃ εὐχῆς ὑπὲρ αὐτῶν πρὸς Θεόν, καὶ τότε κατὰ ἄλλον τρόπον | φιλοτιμηθέντες νὰ ποιήσωσι μετ' εὐγνωμοσύνης τὴν πρὸς αὐτὸν χάριν χωρὶς νὰ βλαφθῇ ἑκατέρου ἢ συνείδησις, καὶ οὕτω διενεργουμένης τῆς θείας ἐξομολο | γήσεως μετὰ καθαρᾶς καὶ συντετριμμένης καρδίας, καὶ ἀπροσωπολήπτως, καὶ ἀδεκάστως, ἐπιβραβεύεται καὶ παρὰ Θεοῦ ἢ συγχώρησις, καὶ ἄφεσις τῶν ἁμαρτιῶν | καὶ καταπέμπεται ἄνωθεν παρὰ Θεοῦ τὸ μέγα καὶ πλούσιον αὐτοῦ ἔλεος οὗ ἡ χάρις καὶ ἡ εὐχὴ καὶ εὐλογία τῆς ἡμῶν μετριότητος εἶη μετὰ πάντων ὑμῶν. ἀψῆζω

Ἐν μηνὶ Ἰουνίῳ Ἰνδικτιῶνος ιεης:

† ὁ Ἐφέσου Σαμουήλ	† ὁ Δέρκων Μακάριος
† ὁ Ἡρακλείας Μελέτιος	† ὁ Θεσσαλονίκης Γεράσιμος
† ὁ Κυζίκου Ἰωακείμ	† ὁ Προύσης Ἄνθιμος
† ὁ Νικομηδείας Ἀθανάσιος	† ὁ Λαρίσης Διονύσιος
† ὁ Χαλκηδόνος Ἰερεμίας	† ὁ Εὐρίπου Ἰερόθεος

Σ Η Μ Ε Ι Ω Σ Ε Ι Σ

1) Ὁ ἀπὸ Σμύρνης Γρηγόριος Ε' ἐπατριάρχευσε τὸ α' ἀπὸ τοῦ 1797 μέχρι τοῦ 1798 (Γ ε δ ε ώ ν, Π.Π. σ. 675). Μονογραφίαν περὶ αὐτοῦ ἔγραψεν ὁ Τάκης Κανδηλώρος, Γρηγόριος Ε', Αθήναι 1921.

2) Διὰ τὴν τιμητικὴν διάκρισιν ἀρχιεπισκόπων, μὴ ἀσκούντων δικαιοδοσίαν πέραν τῆς περιφερείας αὐτῶν καὶ μὴ ὑπαγομένων εἰς μητροπολίτας, βλ. Μητροπολίτου Φιλαρέτου Βαφείδου, Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία, Γ', σ. 319.

3) Παρατηρητέα ἢ χρῆσις τύπων τῆς καθομιλουμένης, οὐχὶ συνήθους εἰς πατριαρχικὰ ἔγγραφα.

4) Ὡς γνωστὸν τὸ μυστήριον τῆς μετανοίας καὶ ἐξομολογήσεως εἶναι ἐν τῶν τεσσάρων ὑποχρεωτικῶν.

5) Βλ. Ματθαίου ΙΗ', 18 καὶ Ἰωάννου, Κ', 22-23.

6) Διὰ τὴν τάξιν τῶν πνευματικῶν ἐξομολόγων ἐν τῇ ἀρχαίᾳ χριστιανικῇ ἐκκλησίᾳ βλ. Γ. Δέρβου, Χριστιανικὴ Ἀρχαιολογία, Ἀθήναι 1913, σ. 182-191. Ἡ χειροθεσία ὑπὸ τοῦ ἀρχιερέως καὶ ὁ ἐφοδιασμός τοῦ πνευματικοῦ ἐξομολόγου δι' ἐνταλτηρίου γράμματος ἦσαν ἀνεκαθεν ἀπαραίτητα διὰ τὴν ἐξασφάλισιν τοῦ ἐγκύρου τῆς τελέσεως τοῦ μυστηρίου.

7) Προφανῶς γίνεται λόγος περὶ τῶν νηστειῶν τῶν προηγουμένων ἐκάστης τῶν τεσσάρων μεγάλων χριστιανικῶν ἑορτῶν, Πάσχα, Χριστουγέννων, Ἁγίων Ἀποστόλων καὶ Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου, ὅποτε συνήθως προσέρχονται οἱ Χριστιανοὶ εἰς τὴν Θείαν Μετάληψιν μετὰ προηγουμένην μετάνοιαν καὶ ἐξομολόγησιν.

8) Ἀξιοσημείωτος εἶναι ἡ ἀκρίβεια τῆς διαγνώσεως ὑπὸ τοῦ ἐνθέρμου ζή-

λφ ἐμφορουμένου Πατριάρχου τῶν περὶ τὴν μετάνοιαν καὶ ἐξομολόγησιν νοσούντων, τὰ ὅποια, ἀτυχῶς, καὶ μέχρι σήμερον ἐξακολουθοῦν νὰ ὑφίστανται.

*) Ἡ συμπλήρωσις ἐγένετο κατὰ τὰ ὑπάρχοντα ἴχνη ἐκ τοῦ κατωτέρω :
«οἱ δὲ χριστιανοὶ ὡς ἀνωτέρω εἶπομεν ἄνδρες τε καὶ γυναῖκες».

15.

Γράμμα συνοδικὸν τοῦ Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως Γρηγορίου τοῦ Ε΄ πρὸς τὸν Μητροπολίτην καὶ τοὺς Ἐπισκόπους Κρήτης περὶ τῆς αὐστηρᾶς τηρήσεως καὶ πιστῆς ἐφαρμογῆς τῶν εἰς τὰς χειροτονίας, συζεύξεις καὶ διαζεύξεις ἀναφερομένων νόμων καὶ κανόνων τῆς Ἐκκλησίας¹. (Φεβρουάριος τοῦ 1798).

Ἄριθ. Χειρ. Μ.Η. 48. Ἐν πρωτοτύπῳ, ἐπὶ χάρτου διαστάσεων 0,705×0,49 μ. μὲ τμήσεις ὀρθογωνίας κατ' ἀμφοτέρας τὰς κάτω γωνίας. Καλὴ κατάστασις διατηρήσεως : κηλίδες ἐξ ὑγρασίας καὶ μικραὶ φθοραὶ ἐκ τῆς πτύξεως. Ὅπισθεν : 1798 γρηγόριος.

† Γρηγόριος ἐλέω θεοῦ ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως Νέας Ῥώμης καὶ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης.

† Ἱερώτατε μ(η)τροπολίτα κρήτης, ὑπέριμε καὶ ἔξαρχε εὐρώπης, καὶ θεοφιλέστατοι ἐπίσκοποι οἱ ὑποκείμενοι τῇ ἀγιωτάτῃ ταύτῃ μ(η)τροπόλει, ἐν ἀγίῳ πν(εύματι) ἀγαπητοὶ ἀδελφοί, καὶ συλλειτουργοί, χάρις εἴη | ὑμῖν, καὶ εἰρήνη παρὰ θεοῦ. ὃν τρόπον περὶ πάντων τῶν θείων καὶ ἱερῶν μυστηρίων τῆς ἀμωμήτου ἡμῶν πίστεως κανόνες τε παρὰ τῶν ἱερῶν μαθητῶν τοῦ κυρίου ἡμῶν καὶ ἀποστόλων, | καὶ τῶν θεοφόρων τῆς ἐκκλησίας πατέρων νενομοθέτηνται, φωτισθέντων διὰ τῆς χάριτος τοῦ παναγί(ου) καὶ τελεταρχικοῦ πνεύ(ματο)ς, ὅπως τοῖς ἱεροῖς ἐκείνων κανόσι ποιμαινόμενος καὶ στηριζόμενος ὁ τοῦ κυρίου πε | ριούσιος λαὸς παρὰ τῶν εὐαγγελικῶν ποιμένων καὶ γνησίων τῆς ἐκκλησίας ἀρχιερέων, εἰρήνην σχοίη καὶ ἔλεος, οὕτω καὶ περὶ τῶν ἱερῶν μυστηρίων τῆς ἱερωσύνης φαιμέν, καὶ τοῦ γάμου ὄροι ἀκριβεῖς καὶ | βαθμοὶ ἐξετέθησαν, θεσπισθέντες ἐν τῷ ρυθμίζεσθαι, καὶ διευθετεῖσθαι διὰ τῆς φυλακῆς αὐτῶν ἅπαν τὸ χριστεπώνυμον πλήρωμα, καὶ διασώζεσθαι πᾶσαν δικαιοσύνην καὶ εὐταξίαν πνευματικῆν τε | καὶ πολιτικῆν, καὶ εὐσχημοσύνην. καὶ γὰρ τὸν ἱερέα φρόνησις, καὶ βίος ἀνεπίληπτος, καὶ εὐσέβεια, καὶ γνῶσις ποιεῖ, κατὰ τὸν παροιμιστήν. τίμιον δὲ τὸν γάμον γνωρίζει ἡ ἐκκλησία, ὅταν | γίγνηται νομίμως μετὰ τῆς ἀκριβοῦς δηλονότι ἐξετάσεως, ὅς ἐστι συμπλήρωσις πάσης ζωῆς, καὶ κοινωνία βί(ου) δικαίου τε καὶ ἀνθρωπίνου, εἰς πληθυσμὸν γένους καὶ αὐξήσιν τῶν πνευματικῶν | τῆς ἐκκλησίας τέκνων, συγκρινομένου ἀνδρός τε καὶ γυναικὸς εὐλόγως διὰ τοῦ χριστοῦ, καὶ τῆς νενομισμένης ἀδείας, καὶ τῶν εὐχῶν τῆς ἐκκλησίας, κατὰ τὸν θεῖον ἀπόστολον. πάντας γοῦν | τοὺς ἱεροὺς κανόνας καὶ περὶ αὐτῶν τῶν

μυστηρίων θεσμούς παρέλαβεν ἡ ἐκκλησία, καὶ διακρατεῖ ὡς νόμον ἀπαράτρεπτον, εἰς ὁδηγίαν καὶ φῶς τοῖς ἐν σκότει τῆς παρούσης ζωῆς | βιωτεύουσιν, ὡς ὁ ἱερός προφητάναξ φησί². λύχνος τοῖς ποσί μου ὁ νόμος σου, καὶ φῶς ταῖς τρίβοις μου. οἱ δὲ προστάται τῆς ἐκκλησίας, οἵτινες εἰσὶν οἱ ἐγκεχειρισμένοι διὰ τῆς | χάριτος τοῦ παναγίου πν(εύματος) τὴν ποιμανεῖαν τῶν λογικῶν προβάτων ἔχουσι τούτους ὡς μίαν στάθμην, καὶ θεμέλιον ἀδιάρρηκτον, καὶ ζυγὸν τῆς θείας δικαιοσύνης περὶ τὴν λογικὴν αὐτῶν | ποιμανεῖαν³, ἵνα μὴ ἐκτρεπόμενοι περιπίπτωσιν εἰς ἀνωδίας, εἰς παραβάσεις, καὶ εἰς θεοστιγεῖς παρανομί(ας), καθυποβάλλοντες, φεῦ, ἑαυτοὺς ταῖς ἐκ τῶν θείων νόμων ποιναῖς, καὶ ἐπιτιμήσεσι, | καὶ παντελεῖ καθαιρέσει, καὶ ἀποπτώσει τοῦ ἰδίου αὐτῶν ἐπαγγέλματος, λαμπρὰ ὑπ' ὄψιν καὶ ἔμψυχα ἔχοντες τὰ παραδείγματα τῶν μακαρίων τῶν ἁγίων ἀνδρῶν, οἵτινες ὑπὲρ | τῶν θείων νόμων καὶ ἱερῶν δογμάτων, καὶ κανόνων τῆς ἐκκλησίας πολλοὶ μὲν ὡμολόγησαν καὶ τὰ πάνδεινα ἔπαθον καὶ ἕτεροι ἐν φρόνῳ μαχαίρας ἀπέθανον, ἄλλοι δὲ εἰς δριμυτάτας | ἐξορίας ἀπεπέμφθησαν, ἵνα μὴ φανῶσι μέχρι κεραίας παραβάται τῶν τοῦ Θεοῦ νόμων καὶ ἐντολῶν, ὧν οὐκ ἦν ἄξιος ὁ κόσμος κατὰ τὸν θεῖον ἀπόστολον⁴. ἀλλ' εἰ καὶ πάντες | ἐπεκυρώθησαν διὰ τῶν ἁγίων οἰκουμενικῶν συνόδων⁵ τῶν θεοπνεύστων τῆς ἐκκλησίας πατέρων, καὶ οἱ ἀπανταχοῦ προϊστάμενοι ἀρχιερεῖς παρέλαβον, ὑποσχεθέντες διὰ βίου | φυλάττειν αὐτοὺς ἀπαραβάτους, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν ὡς φύλακες αὐτῶν ἀκριβεῖς, καὶ πιστοὶ οἰκονόμοι τῆς χάριτος, καὶ λειτουργοὶ τοῦ ὑψίστου Θεοῦ παρὰ τῆς ἐκκλησίας αὐτοῦ διορισθέντες ποδῆ | γειεῖν, καὶ καταρτίζειν κατὰ τοὺς αὐτοὺς δροὺς καὶ κανόνας πάντας τοὺς εὐσεβῶς εἰς χριστὸν πιστεύοντας, καὶ διδάσκειν καὶ σωφρονίζειν, καὶ παιδεύειν εὐκαίρως ἀκαίρως τοὺς μὴ πειθομένους τοῖς | θείοις προστάγμασι, οὐκ οἶδαμεν ὅμως τινὲς τῶν συναδελφῶν ἀρχιερέων εὐκόλως ἐκτρεπόμενοι ἀποκαθίστανται παραβάται τῶν ἱερῶν κανόνων, καὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν ὅρων καὶ θεσμῶν, | καὶ εἰς οὐδὲν λογιζόμενοι τὰς παραβάσεις αὐτῶν, ἀποδέχονται ἐξ ἄλλων ἐπαρχιῶν, καὶ παροικιῶν ἀγνωρίστους ἀνθρώπους, κατὰ τὸν βίον, τὰ ἤθη, τὴν φρόνησιν, καὶ τὴν εὐπαιδευσίαν, καὶ | ἀνεξετάστως ἐπιτεθέασιν αὐτοῖς τὰς χεῖρας, καὶ χειροτονοῦσι, καὶ οὐ διευλαβοῦνται τὴν τοῦ ἱεροῦ ἀποστόλου πρὸς τιμόθεον⁶ παραίνεσιν. χεῖρας ταχέως μηδενὶ ἐπιτίθει, μηδὲ κοινώνει | ἄλλοτρίαις ἁμαρτίαις, σεαυτὸν ἄγνόν τήρει. παραπλησίως δὲ ποιοῦσιν ἀκρίτους συγκαταβάσεις περὶ τοὺς βαθμοὺς τοῦ ἱεροῦ μυστηρίου τοῦ γάμου, καὶ ἀνεξετάστως ἄλλους μὲν ἀποδέχονται | παροίκους, καὶ στεφανώνουσιν ἀστεφανώτως, ἑτέρους δὲ καίτοι ὄντας ἐκ τῆς ἐπαρχίας αὐτῶν, καὶ ἔχοντας τὸ κωλύον ἐκ τῶν θείων νόμων πρὸς γαμικὴν συνάφειαν, εὐλογοῦσιν ὅμως ἀθεμίτως καὶ

αὐτούς, προελόμενοι μᾶλλον τὴν θέλησιν τῶν τοιούτων, ἢ τὴν ἀσφαλῆ φυλακὴν, καὶ διατήρησιν τῶν ἐκκλησιαστικῶν καὶ περὶ τὰ συνοικέσια θεσμῶν, καὶ τῶν ἐκτεθέντων | βαθμῶν, οἰκονομοῦντες δῆθεν μὴ ἔχοντες ὅλως τὸν λόγον τῆς οἰκονομίας, καὶ τῆς τοιαύτης ἀξιοκατακρίτου συγκαταβάσεως, γενόμενοι προφανῶς παραβάται τῶν συνοδικῶν θεσπισμάτων | καὶ κανόνων τῶν ἱερῶν μυστηρίων τῆς ὀρθοδόξου ἡμῶν πίστεως, καὶ οὐ μόνον εἰσὶ περὶ τὰ τοιαῦτα ἐτοιμότατοι, ἀλλὰ καὶ προχειρότατοι εἰς τὴν ἀσύγγνωστον διάζευξιν τῶν ἀνδρογύνων, καὶ | κὸν τῷ κακῷ προστιθέμενοι. διάτοι τοῦτο δεῖν ἔγνωμεν γνώμη κοινῇ, καὶ συνοδικῇ ἐκδοῦναι τὸ παρὸν ἐκκλησιαστικὸν ἡμῶν γράμμα, εἰς ἀνατροπὴν, καὶ τελείαν ἐξάλειψιν τῶν οὕτως | ἀθέσμως καὶ ἀτόπως γιγνομένων, καὶ δὴ γράφοντες, ἀποφαινόμεθα συνοδικῶς μετὰ τῶν περὶ ἡμᾶς ἱερωτάτων ἀρχιερέων, καὶ ὑπερτίμων, τῶν ἐν ἀγίῳ πν(εύματι) ἀγαπητῶν ἡμῶν ἀδελφῶν καὶ | συλλειτουργῶν, ἐντελλόμεθά τε, καὶ ἐπιτάττομεν πᾶσιν ὑμῖν τοῖς ἐν χ(ριστ)ῷ ἀδελφοῖς, ὅπως προσέχοντες ἀκριβῶς, διατηρῆτε πάντας τοὺς θείους νόμους, καὶ τοὺς ἱεροὺς ἀποστολικοὺς κανόνας | καὶ τοὺς ἐκκλησιαστικοὺς θεσμοὺς τῶν ἀγίων οἰκουμενικῶν συνόδων τῶν θεοφόρων πατέρων ἀπαρατρέπτους τε, καὶ ἀπαραβάτους, καὶ μηδεὶς ἐξ ὑμῶν τοῦ λοιποῦ τολμήσῃ ἐξ ἄλλης | ἐπαρχίας δραπέτεύσαντα, καὶ προσφυγόντα εἰς ἄλλην ἐπαρχίαν ἐπὶ σκοπῷ τοῦ ἱερωθῆναι ἀποδέχεσθαι ἐκεῖνον καὶ χειροτονεῖν εἰς ἱεροδιάκονον, ἢ πρεσβύτερον, ὡς τοῦτο κε | κωλυμένον παρὰ τῶν ἱερῶν κανόνων διὰ τὴν ἄγνοιαν τοῦ βίου, τοῦ τρόπου, τοῦ ἠθους, τῆς εὐταξίας, τῆς μαθήσεως, ἢ καὶ αὐτῆς τῆς εὐσεβείας τοῦ ὑποκειμένου, παραπλησίως | δὲ καὶ τοὺς ἐξ ἄλλων παροικιῶν καὶ ἐπαρχιῶν ὀρμωμένους, καὶ προσφεύγοντας εἰς ξένας ἐπαρχίας ἄνδρας τε καὶ γυναῖκας, ἐπὶ σκοπῷ τοῦ συναφθῆναι αὐτούς, καὶ στεφανωθῆναι ἀμφο | τέρους οὐχὶ παρὰ τῶν κατὰ τόπων αὐτῶν ἀρχιερέων, ἀλλὰ παρ' ἄλλου, καὶ τούτους μὴ ἀποδέχεσθαι, μηδ' ὅλως παρέχειν αὐτοῖς ἄδειαν ἐκκλησιαστικὴν τοῦ εὐλογηθῆναι διὰ τὴν | ἄγνοιαν τῆς μεταξὺ αὐτῶν συγγενείας, καὶ τῆς αἰτίας, δι' ἣν ἀφῆκαν τὴν πατρίδα αὐτῶν. καὶ οὐκ ἠθέλησαν εὐλογηθῆναι παρὰ τοῦ κατὰ τόπον αὐτῶν ἀρχιερέως, ἀλλὰ περιπλα | νῶνται τῆδε κἀκεῖσε, ἐπὶ σκοπῷ μόνον τοῦ ἐξαπατῆσαι τινὰ τῶν ἱερωμένων, ἢ καὶ τῶν ἀρχιερέων εἰς ἐκτέλεσιν τῆς ἀσυγγνώστου ἐκείνων παρανομίας. ταῦτα πάντα τοίρυν | διατηρεῖτε διὰ βίου ἀπαρατρέπτως, μηδὲ ὅλως ἀμελοῦντες, ἢ παραχωροῦντες ἐμμέσως, ἢ ἀμέσως, καὶ συγκατατιθέμενοι ἐν ταῖς ἐπαρχίαις ὑμῶν γίνεσθαι τὰ τοιαῦτα, ἢ χειροτονεῖν | παρὰ τὴν νομικὴν καὶ κανονικὴν διάταξιν ἐπαρχιώτας ὑμῶν ἱεροδιακόνους, ἱερομονάχους, καὶ πρεσβυτέρους, μήτε εὐλογεῖν συνοικέσια καὶ γάμους κεκωλυμένους παρὰ τῶν ἱερῶν | κανόνων, ἀλλ' ἐν πᾶσι τούτοις διακρατεῖτε τὰς νομικὰς

διακελεύσεις, ἵνα ὧσιν ἔννομοι αἱ συζυγίαι τῶν συναπτομένων ἐπαρχιωτῶν ἡμῶν εὐλογημένων χρ(ιστιαν)ῶν, ἐπειδή, | ὡς οἴδατε, τὸ ἱερὸν μυστήριον τοῦ γάμου συγκεχώρηται παρὰ Θεοῦ, καὶ τῆς ἐκκλησίας αὐτοῦ, διώριστα δὲ γίνεσθαι κατὰ τοὺς συγκεχωρημένους βαθμοὺς μετὰ τῆς προσηκούσης ἐ | ρεύνης καὶ ἐξετάσεως, καὶ ἕκαστος τῶν κατὰ τόπους ἀρχιερέων οὐκ ἔχει τοιαύτην ἐξουσίαν οἰκονομίας χάριν παραβαίνει τοὺς ἐκκλησιαστικοὺς βαθμούς, καὶ συγκατατίθεσθαι πρὸς | ἐκτέλεσιν παρανόμων συνοικεσίων, ἀλλ' ὀφείλει ἐπαγρυπνεῖν, ὡς φύλαξ ἀκριβῆς, καὶ προσέχειν τοῖς θείοις νόμοις, καὶ τοῖς κανόσι, καὶ ταῖς ἐντολαῖς αὐτοῦ τοῦ θεοῦ, κατὰ τὰς πρὸς αὐτὸν | ὑποσχέσεις αὐτοῦ, διευλαβούμενος τὴν ἀπειλὴν τοῦ σοφοῦ σειράχ. »ὅσῳ μέγα τὸ ἀξίωμα,

τοσοῦτῳ μείζους καὶ οἱ κίνδυνοι τῷ τὴν ἐπισκοπὴν ἔχοντι, ἀρκεῖ γὰρ ἐν | κατόρθωμα ἐπισκοπῆς ἀνενεγκεῖν εἰς τὸν οὐρανόν, καὶ ἐν ἀμαρτημα ἐμβαλεῖν εἰς αὐτὴν τὴν γέενναν. ἐκ τούτου ἄρα κατανοήσατε τὴν ἐπικειμένην ὑμῖν ὀφειλὴν | περὶ τῆς ἀναγκαιοτάτης προσοχῆς τῆς ἀπαραβάτου διατηρήσεως τῶν θείων νόμων, καὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἐντολῶν. καὶ γὰρ κατὰ τὸν σοφὸν σολομῶντα⁸. »ὁ ἐλάχιστος συγ- | γνωστός ἐστιν ἑλέους, δυνατοὶ δὲ δυνατῶς ἑτασθήσονται, καὶ οὐχ ὑποστελεῖται πρόσωπον ὁ πάντων δεσπότης, οὐδὲ ἐντραπήσεται μέγεθος.

ἐπὶ πᾶσι δὲ τούτοις παραγγέλλομεν | ὑμῖν, ὅπως προσέχητε ἐπιμελῶς ἐπὶ τῷ μὴ γίνεσθαι ῥαδίως τὴν διάζευξιν τῶν νομίμως συναφθέντων, ἐὰν δέ τι ἀνδρογύνον σκανδαλισθῆ, καὶ αἰτήσωνται τὴν ἀπ' ἀλλήλων | ἀπαλλαγὴν, ὑμεῖς οἱ ἀρχιερεῖς μεμνημένοι τῆς δεσποτικῆς ἐντολῆς, οὗς ὁ θεὸς συνέζευξεν, ἄνθρωπος μὴ χωριζέτω, καταβάλλοιτε ἂν τὴν ὀφειλομένην ἐπιμέλειαν διὰ τῆς πνευ | ματικῆς διδασκαλίας, καὶ εὐκαιροῦ, ἢ ἀκαιροῦ ἀρχιερατικῆς ἐπιτιμήσεως εἰς τὰ πρὸς εἰρήνην αὐτῶν, καὶ ὡς τὸ πρῶτον ἔνωσιν, ὀδηγούμενοι ὑπὸ τοῦ ρη⁹ κανόνος τῆς ἐν καρθαγένῃ ἱε | ρᾶς συνόδου⁹ περὶ τῶν τοὺς ἄνδρας, ἢ τὰς γυναῖκας ἀπολυόντων : ἵνα οὕτω μείνωσιν, ὅσπερ κατὰ τὴν εὐαγγελικὴν καὶ ἀποστολικὴν ἐντολήν¹⁰, μήτε ὁ ἀπὸ γυναικὸς ἐαθεῖς, μήτε ἡ | ἀπὸ ἀνδρὸς καταλειφθεῖσα ἑτέρῳ συζευχθῆ, ἀλλ' ἢ οὕτω μείνωσιν, ἢ ἑαυτοῖς καταλλαγῶσιν, οὐπερ ἐὰν καταφρονήσωσιν, πρὸς μετάνοιαν καταναγκασθῶσι.

ὅθεν | ὀφείλετε συμβουλεύειν ἀρχιερατικῶς τοῖς σκανδαλιζομένοις ἀνδρογύνοις τὰς πρὸς διαλλαγὴν αὐτῶν, καὶ εἰρηνικὴν συμβίωσιν καὶ ἔνωσιν, ἵνα πεισθέντες καταλλαγῶσι, καὶ φρον | τίξιν ἐκ παντὸς τρόπου τῆς ἀσφαλείας αὐτῶν, καὶ ἡσυχίας, καὶ τῆς ψυχικῆς σωτηρίας καὶ ἀνέσεως τοῦ ἐμπιστευθέντος ὑμῖν παρὰ θεοῦ εὐσεβοῦς πληρώματος, καὶ διακρατεῖν | τὰς ἡς δέδωκεν ἕκαστος ὑμῶν πρὸς Θεὸν ὑποσχέσεις, εἰς διατήρησιν τῶν θεϊκῶν αὐτοῦ ἐντολῶν καὶ τῶν νομικῶν διατάξεων, καὶ δι' αὐτῶν ποδηγετεῖν εἰς νομὰς σωτηρίους | τῆς εὐαγγελικῆς χάριτος

τὸ χριστεπώνυμον πλήρωμα, καὶ καταρτίζειν ἔκ τε τῶν λόγων αὐτοῦ, καὶ ἔργων. ὅσοι δὲ τούναντίον ὀλιγώρως διακείμενοι φωραθῶσι πα | ραμελοῦντες τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἡμῶν τούτων διακελεύσεων ἐπιστηριζομένων τοῖς θείοις νόμοις, καὶ ἱεροῖς ἀποστολικοῖς κανόσι, καὶ τοῖς θεσμοῖς τῶν ἁγίων οἰκουμενικῶν συνόδων, | οἱ τοιοῦτοι γνωστοὶ γενόμενοι πρὸς τὴν ἐκκλησίαν, ἀποδοκιμασθήσονται παρ' αὐτῆς, ἔκπτωτοι ἀποκαθιστάμενοι τοῦ ἀρχιερατικοῦ αὐτῶν βαθμοῦ, καθυποβαλλόμενοι ἐξ ἀποφάσεως | παντελεῖ καθαιρέσει τῆς ἀρχιερωσύνης αὐτῶν, ἥτις ἐστὶ μέγιστη τιμωρία, καὶ κόλασις καὶ κατάκρισις παρὰ Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων, διαμέροντες αὐτέλεγκτοι, κατὰ τὴν ἐν τοῖς ἱε | ροῖς εὐαγγελίοις τοῦ κυρίου ἡμῶν ἐντολήν¹¹. »ὅς ἐὰν οὖν λύση μίαν τῶν ἐντολῶν τούτων τῶν ἐλαχίστων, ἐλάχιστος κληθήσεται ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν, ἀνάξιος, | τουτέστιν ἀπόβλητος, καὶ αὐτοκατάκριτος, ἀποπεμπόμενος εἰς τὸ πῦρ τῆς γεέννης, ὡς παραβάτης τῶν τοῦ Θεοῦ ἐπιταγμάτων, καὶ οὕτως ἐν τε τῷ νῦν αἰῶνι, καὶ ἐν τῷ μέλλοντι | κατακριθήσεται αἰωνίως. προσέχετε τοιγαροῦν ἑαυτοῖς, καὶ παντὶ τῷ ποιμνίῳ, καὶ κατὰ τὰς ἐκκλησιαστικὰς ἡμῶν ταύτας ἐπιταγὰς ποιεῖτε ἐπιμελῶς τε καὶ ἀπαραβάτως | καὶ ἕκαστος ἀντιγράφων τὸ παρὸν ἐχέτω, καὶ τὸ πρωτότυπον ἐπιστελλέτω πρὸς τὸν γεινιάζοντα συναδελφὸν ἀρχιερέα πρὸς ἀσφάλειαν, καὶ βεβαίαν μαρτυρίαν τῶν ὀπωσδήποτε | βουλομένων παρὰ ταῦτα φρονεῖν ἢ πράττειν, ἐπὶ τῷ ἐμμεῖναι τοὺς τοιούτους ἀξιοκατακρίτους. γενέσθω λοιπόν, ὡς γράφομεν, καὶ μὴ ἄλλως ἐξ ἀποφά | σεως.

ἡ δὲ τοῦ Θεοῦ χάρις καὶ τὸ ἄπειρον ἔλεος εἶη μετὰ πάντων ὑμῶν, ἐν ἔτει σωτηρίῳ αψ'ηη : —

(προσθήκη)¹² : πρὸς τούτοις ὅσοι τῶν λαϊκῶν ἢ συνευδοκοῦσι ἢ βιάζουσι . . . ἐμμέσως ἢ ἀμέσως εἰς παράβασιν τῶν θείων νόμων γνωσθέντες τῇ ἐκκλησίᾳ ὑποκείσονται βαρυτάτοις ἐπιτιμίαις καὶ | ἀραῖς ἐκκλησιαστικαῖς ἐξ ἀποφάσεως.

Ἐν μηνὶ φεβρουαρίῳ Ἰνδικτιῶνος α η ς

† ὁ Ἐφέσου Σαμουήλ	† ὁ Χαλκηδόνος Ἱερεμίας
† ὁ Ἡρακλείας Μελέτιος	† ὁ Θεσσαλονίκης Γεράσιμος
† ὁ Κυζίκου Ἰωακείμ	† ὁ Νεοκαισαρείας Ἡσαΐας
† ὁ Νικομηδείας Ἀθανάσιος	† ὁ Λαρίσης Διονύσιος
† ὁ Νικαίας Καλλίνικος	† ὁ Εὐρίπου Ἱερόθεος

Σ Η Μ Ε Ι Ω Σ Ε Ι Σ

¹¹) Περὶ ἐγκυκλίων ἐπὶ τοῦ θέματος τούτου ὁ Κανδηλώροϛ, αὐτ. 40.

¹²) Ψαλμὸς ριη', 105.

³) Τὸ ποιμανεῖα, ὡς καὶ τὸ ἀκόλουθον ἀνοδία (=ἀπρέπεια, τὸ ἀπᾶδον) εἶναι σχηματισμοὶ ἀήθεις, ἀλλ' οὐχὶ ἀντικανονικοί.

⁴) Πρὸς Ἑβραίους ΙΑ, 32-38.

⁸⁾ Οἱ ἀποστολικοὶ καὶ τῶν Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας κανόνες, ὡς καὶ αἱ ἀποφάσεις τῶν τοπικῶν συνόδων ἀπέκτων καθολικὸν κῦρος, καθιστάμενοι ὑποχρεωτικοί, διὰ τῆς ἐπικυρώσεως αὐτῶν ὑπὸ τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων.

⁹⁾ Πρῶτη πρὸς Τιμόθεον ΣΤ', 22.

¹⁾ «Κατ' οἰκονομίαν ἢ κατὰ συγκατάβασιν» ἠδύνατο νὰ γίνῃ παρέκκλισις ἀπὸ τῶν Κανόνων τῆς Ἐκκλησίας πρὸς τὸ συμφέρον αὐτῆς ταύτης, ἀλλὰ μόνον κατόπιν ἀποφάσεως συνόδων καὶ οὐχὶ ὑπὸ τῶν κατὰ τόπους ἀρχιερέων πβλ. κατωτέρω: «καὶ ἕκαστος τῶν κατὰ τόπους ἀρχιερέων οὐκ ἔχει τοιαύτην ἐξουσίαν, οἰκονομίας χάριν, παραβαίνειν . . .».

⁸⁾ Σοφία Σολομῶντος VI, 7.

⁹⁾ Ἀλιβιζάτου, Ἱεροὶ Κανόνες, σ. 86.

¹⁰⁾ Πρῶτη πρὸς Κορινθίους Ζ', 10-12.

¹¹⁾ Ματθαίου Ε', 19.

¹²⁾ Ἡ προσθήκη ἐγένετο ἐκ τῶν ὑστέρων καὶ δι' ἄλλης μελάνης πρὸς ἐξασφάλισιν ἀπὸ τῶν ἀσκουμένων πιέσεων, συνήθων εἰς τὴν ὑπόδουλον χώραν, ἐκ μέρους ἰσχυρῶν λαϊκῶν ἐπὶ τῶν κατὰ τόπους ἀρχιερέων.

16.

Ἐπιστολὴ συνοδικὴ τοῦ Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως Γρηγορίου Ε' πρὸς τὸν Μητροπολίτην Κρήτης Μάξιμον, δι' ἧς προσκαλεῖται καὶ πάλιν, ὅπως μεταβῆ εἰς Κων/πολιν ἀπροφασίστως, ἵνα ἀναφέρῃ εἰς τὴν Σύνοδον περὶ τῆς καταστάσεως τῆς ἐπαρχίας αὐτοῦ. (Ἰούνιος τοῦ 1798).

Ἀριθ. Χειρ. Μ.Η. 105. Ἐν πρωτοτύπῳ, ἐπὶ λεπτοῦ χάρτου διαστάσεων 0,34×0,24 μεθ' ὑδατίνων γραμμῶν καὶ θυρεοῦ εἰς δύο φύλλα, ὧν τὸ δεύτερον μὲ ἐντομὴν πρὸς σχηματισμὸν φακέλλου. Μόνον τὸ πρῶτον φύλλον εἶναι γεγραμμένον. Κατάστασις διατηρήσεως κακὴ μὲ ἱκανὴν φθορὰν ἐξ ὑγρασίας, ἰδίᾳ κατὰ τὸ δεξιόν. Ἐπὶ τῆς τελευταίας σελίδος: 1798 καὶ δι' ὁμοίας πρὸς τὴν τοῦ κειμένου γραφῆς: τῷ Ἱερωτάτῳ μητροπολίτῃ κρήτης, ὑπερετίμῳ καὶ ἐξάρχῳ εὐρώπης, ἐν ἀγίῳ πνεύματι ἀγαπητῷ ἀδελφῷ καὶ συλλειτουργῷ τῆς ἡμῶν μετριότητος κύρ μαξίμῳ: σι Σφραγίς μὲ δυσδιάκριτον τύπον ἐφ' ἰσπανικοῦ κηροῦ.

† Γρηγόριος ἐλέω θεοῦ ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως, Νέας Ῥώμης καὶ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης: ↵

† Ἱερώτατε μητροπολίτα κρήτης, ὑπέριμε καὶ ἔξαρχε εὐρώπης, | ἐν ἀγίῳ πνεύματι ἀγαπητὲ ἀδελφὲ καὶ συλλειτουργῷ τῆς ἡμῶν με | τρι-
ότητος κύρ μάξιμε', χάρις εἶη σου τῇ Ἱερότητι, καὶ εἰρήνη παρὰ
θεοῦ. | φαίνεται, περιπόθητε, ὅτι τὸν ἔνθεον σκοπὸν τῆς ἐκκλησίας,
καὶ τὴν | πρόνοιαν ἣν ἔχει περὶ τῆς Ἱερότητός σου, οὐκ ἐννεόησες,
ὅτι τὴν | ἐντιμον πρόσκλησιν² ἣν ἐποιήσατό σοι διὰ νὰ ἔλθῃς πρὸς αὐ-
τὴν ὡς | εὐεργέτιδά σου. ἐξέλαβες ὀδύνην καὶ ζημίαν σου καὶ ἀτιμίαν,
καὶ ἐπεχείρησας τρόποις διαφόροις διὰ νὰ ἀποφύγῃς τὴν εἰς τὰ ὧδε
πορείαν | σου καὶ δεῖγμα τοῦτο σαφὲς ἐκ τῆς ἀποστελλομένης πρὸς

ἡμᾶς ἀορίως | κοινῆς ἐνυπογράφου ἀναφορᾶς³, διὰ τοῦτο πάλιν σοι γράφομεν ἀδ[ελ]φικῶς, ὅπου χωρὶς τινὸς δισταγμοῦ ἢ ἄλλης οἰασδή- ποτε ὑπονοίας νὰ ἔμ | βῆς ἀμέσως εἰς πλοῖον, καὶ νὰ ἔλθῃς κατ' εὐ- θεϊαν ἐνταῦθα εἰς [βα] | σιλεύουσαν, καὶ νὰ ἐμφανισθῇς πρὸς ἡμᾶς, καὶ τὴν περὶ ἡ[μᾶς] ἀδελφότητα, καὶ νὰ συνεδριάσῃς ὡς καὶ οἱ λοι- ποὶ συνα[δελφοί] | ἀρχιερεῖς, καὶ νὰ πληροφορηθῶμεν ἀπὸ ζώσης σου φω[νῆς τὰ περὶ | τῆς κατα]στάσεως τῆς ἐπαρχίας ταύτης, καὶ πάλιν νὰ ἐπισ[τρέψῃς | ἀμέσως] εἰς τὴν ἐπαρχίαν σου, ἐφοδιασμένος μὲ [τὰς ἀναγκαίας (;) | συμ]βουλὰς καὶ ὑποθήκας τῆς ἐκκλησίας, καὶ τοῦτο [μὴ προᾶξαι | θελ]ήσῃς ἢ Ἱερότης σου μετὰ παρακλήσεως, μιμούμενος [τοὺς ἄλλους (;) | συναδελφούς ἀρχιερεῖς, οἱ ὅποιοι ἐπόμενοι τοῖς Ἱε- ροῖς [κανόσι τῶν] | θείων ἀποστόλων, τοῖς ἀποφαινομένοις, δις ἢ ἅπαξ τοῦ ἐνι[αυτοῦ συνέρ] | χεσθαι τοὺς ἀρχιερεῖς πρὸς τὴν ἐκκλησίαν, διὰ νὰ προβά[λῃσι, νὰ παρᾶσ] | χῶσι, ἢ νὰ ἀκούσωσι τὰ παρ' αὐτῆς δόξαντα καὶ συνο[δικῶς ἀπο] | φανθέντα, ἐξαιτοῦνται τὴν ἄδειαν τῆς εἰς τὰ ὧδε ἐλεύσεως α[ὐτῶ]ν κ[αί] | οὕτω συνέρχονται καὶ πάλιν ἀπ- ἐρχονται, μηδὲ βλαπτόμενοι, ὁθ(ε)ν | περιπόθητε γνωρίζων τὴν τῆς ἐκκλησίας ἐπιείκειαν καὶ φιλαδέλ | φειαν ἀπόστηθι τῆς μικροψυχίας καὶ τοῦ ματαίου δισταγμοῦ, καὶ ἐπιβὰς | ἀμέσως εἰς πλοῖον, ἔλθῃ εἰς τὰ ὧδε, καὶ πληροφορήσον τοὺς ἐπαρχιώ | τας σου χριστιανούς, ὅτι μετ' ὀλίγον πάλιν θέλεις ἐπιστρέφει ἐντί | μως πρὸς πνευματικὴν σου ἐπί- σκειψιν ἐπ' αὐτοῖς, καὶ ποιήσον κα | θῶς σοι γράφομεν ἐξ ἀποφάσεως, ὅτι περιμένομέν σε ἀνυπερ | θέτως⁴, ἢ δὲ τοῦ θεοῦ χάρις εἶη μετὰ τῆς Ἱερότητός σου. ἀψῆη : Ἰουνίου κα'.

(Προσθήκη)⁵ ὁ θεῖος ἀπόστ(ολο)ς παῦλος ἵνα μὴ | εἰς κενὸν τρέ- χει λέγων⁶, παρέ | στησεν ἑαυτὸν εἰς τοὺς συνα | ποστόλους καὶ προε- σβυτέρους, πολλῶ | μᾶλλον ἡμεῖς, ἀδελφέ.

† ὁ Κ(ων)σταν(τινου)π(ό)λ(εω)ς	καὶ	ἐν	χ(ριστ)ῶ	ἀδελφός :	—
† ὁ Ἐφέσου Σαμουήλ	»	»	»	»	
† ὁ Νικαίας Καλλίνικος	»	»	»	»	
† ὁ Χαλκηδόνος Ἱερεμίας	»	»	»	»	
† ὁ Δέρκων Μακάριος	»	»	»	»	
† ὁ Τορνόβου Ματθαῖος	»	»	»	»	
† ὁ Νεοκαισαρείας Ἡσαΐας	»	»	»	»	
† ὁ Λαρίσης Διονύσιος	»	»	»	»	
† ὁ (δυσξύμβλητον)	»	»	»	»	
† ὁ Ἀγκύρας Ἰωαννίκιος	»	»	»	»	
† ὁ (ἐφθάρη)	»	»	»	»	
† ὁ (ἐφθάρη)	»	»	»	»	

Σ Η Μ Ε Ι Ω Σ Ε Ι Σ

¹⁾ Περί τούτου βλ. σημ. 2 τῆς σ. 259.

²⁾ Ὁ Σέργιος Μακραιός, Ὑπομνήματα ἐκκλησ. ἱστορίας (1750-1800) παρὰ Σάθα, Μεσαιων. Βιβλιοθήκη ΙΙΙ σ. 203 κ.έξ., γράφει (σ. 395): «Ἀρχομένου δὲ τοῦ μαρτίου μηνὸς (δηλ. τοῦ ἔτους 1798) καὶ ἑτέραν καινοτομίαν κατεπεχείρει καὶ ταραχὴν ἐμποιεῖσαι ἐφώρμησε, τοὺς περιλειπομένους ἐπισκόπους τῶν ἰδίων μητροπολιτῶν ἀφελεῖν σκεπτόμενος, ὡς ἂν σύμπασαν λύσῃ τὴν τῶν ἐκκλησιῶν ἔννομον ἁρμονίαν... Διηνώχλει δὲ μετακαλῶν τὸν Κρήτης μητροπολίτην, ἐκεῖθεν μὲν κατάρξασθαι τῆς διαλύσεως τῶν ἐπισκόπων σπουδάζων, καὶ αὐτὸν ἴσως τοῦ θρόνου ἀποστῆσαι βουλόμενος, ὅτι γεγήρακε, καὶ διὰ μακροῦ καρποῦται τὴν Κρήτην... Μηδὲν δὲ τῶν τοιούτων ἐπιτελέσαι κατισχύσας...». Ὁ Μακραιός δὴλον ὅτι συνδέει τὴν περίπτωσιν τῆς μετακλήσεως τοῦ Μαξίμου πρὸς γενικωτέραν καινοτομίαν ἀνακηρύξεως τῶν ἐπισκόπων εἰς ἰσοτίμους πρὸς τοὺς μητροπολίτας. Ἀλλὰ ἡ μοναδικὴ προσαγομένη περίπτωσις δὲν φαίνεται νὰ δικαιολογῆ—τοῦλάχιστον καθ' ὅσον δύναται τις νὰ κρίνῃ ἐκ τῆς παρούσης συνοδικῆς ἐπιστολῆς—τὴν ἄποψιν τοῦ Μακραιίου, δυσμενῶς ἄλλως διατεθειμένου καθόλου πρὸς τὸν Γρηγόριον. Ἡ μετάκλησις τοῦ Μαξίμου εἶχε σχέσιν μὲ τὴν ἐν γένει ἀνώμαλον κατάστασιν τῆς ἐπαρχίας του, διὰ τὴν ὁποίαν ἴσως ἐθεωρεῖτο ὑπεύθυνος.

³⁾ Ἡ πρώτη ἀποσταλεῖσα πρόσκλησις θὰ εἶχε διατυπωθῆ κατὰ τρόπον θορυβήσαντα τὸν Μάξιμον, ὁ ὁποῖος καὶ ἀπέστειλε «κοινὴν ἐνυπόγραφον ἀναφορὰν» τῶν ἐπαρχιωτῶν του διὰ νὰ ἀποφευχθῆ τὸ ταξείδιόν του καὶ νὰ παρασχεθοῦν ἐξηγήσεις σχετικῶς. Ὁ σκοπὸς τῆς συνοδικῆς ἐπιστολῆς ἦτο νὰ δηλωθῆ εἰς αὐτὸν ἡ ἐμμονὴ τῆς Συνόδου εἰς τὴν μετάκλησίν του καὶ νὰ διασκεδασθῆ ἡ προκύψασα ἀνησυχία αὐτοῦ καὶ τῶν ἐπαρχιωτῶν του.

⁴⁾ Ἄν ἐπραγματοποιήθῃ τὴν φορὰν ταύτην τὸ ταξείδιον τοῦ Μαξίμου δὲν γνωρίζομεν. Ἐκ τῆς φράσεως τοῦ Μακραιίου «Μηδὲν δὲ τοιούτων ἐπιτελέσαι κατισχύσας...», ἐκ τοῦ γεγονότος τῆς κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος καὶ κατὰ μῆνα Δεκέμβριον ἀπομακρύνσεως τοῦ Γρηγορίου Ε' ἐκ τοῦ θρόνου, ὡς καὶ ἐκ τοῦ ὅτι ὁ Μάξιμος ἀπέθανεν ἐν Χάνδακι τὸ 1800 ὡς μητροπολίτης, φαίνεται μᾶλλον ὅτι ἡ μετάκλησις του δὲν ἔσχε δυσάρεστα δι' αὐτὸν ἐπακόλουθα.

⁵⁾ Διὰ τῆς χειρὸς τοῦ Πατριάρχου, ὡς δεικνύει ὁ χαρακτήρ καὶ ἡ μελάνη.

⁶⁾ Πρὸς Γαλάτας Β, 2.

17.

Γράμμα τοῦ Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως Γρηγορίου Ε' πρὸς τὸν κληρὸν καὶ τὸ λοιπὸν χριστιανικὸν πλήρωμα Κρήτης, δι' οὗ ἐφιστᾶται ἡ προσοχὴ ἔναντι τῶν δελεαστικῶν, ἀλλ' ἐπικινδύνων κηρυγμάτων τῆς Γαλλικῆς Ἐπαναστάσεως. (Ἰούλιος τοῦ 1798).

Ἀριθ. Χειρ. Μ.Η. 47. Ἐν πρωτοτύπῳ, ἐπὶ χάρτου διαστάσεων 0,52×0,48 μ. μὲ τμήσεις ὀρθογωνίας ἐκατέρωθεν τοῦ πατριαρχικοῦ τίτλου. Κάτω ὁ χάρτης ἐτμήθη, ἀφαιρεθείσης ζώνης καθ' ὅλον τὸ πλάτος, προφανῶς διότι δὲν ἐπρόκειτο νὰ ὑπογραφῆ τὸ γράμμα ὑπὸ συνοδικῶν. Καλὴ κατάστασις διατηρήσεως. Ὅπισθεν: 1798 γρηγόριος καὶ δι' ἄλλης γραφῆς: τῷ κρήτης.

† Γρηγόριος ἐλέω θεοῦ ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως Νέας Ῥώμης καὶ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης: ↪

† Ἱερώτατε μ(ητ)ροπολίτα Κρήτης, ὑπέριμε, καὶ ἔξαρχε εὐρώπης, καὶ θεοφιλέστατοι ἐπίσκοποι οἱ ὑποκείμενοι τῇ ἁγιωτάτῃ ταύτῃ μ(ητ)ροπόλει, ἐν ἁγίῳ πν(εύματι) ἀγαπητοὶ ἡμῶν ἀδελφοί, καὶ συλλειτουργοί, καὶ ἐντιμώτατοι κληρικοί, εὐλαβέστατοι ἱερεῖς, καὶ ὀσιώτατοι ἱερομόναχοι, καὶ τίμιοι προεσιῶτες, καὶ χρήσιμοι | γέροντες, καὶ πρόκριτοι, καὶ λοιποὶ ἀπαξάπαντες εὐλογημένοι χριστιανοὶ πασῶν τῶν ἐπαρχιῶν τούτων, τέκνα ἐν κ(υρίῳ) ἀγαπητὰ τῆς ἡμῶν μετριότητος, | χάρις εἴη ὑμῖν ἅπασι, καὶ εἰρήνη παρὰ θεοῦ, παρ' ἡμῶν δὲ εὐχή, εὐλογία καὶ συγχώρησις. οὐκ ἐπανσάμεθα ποτὲ | ἐξ ὅτου διεσπάρη ἡ γαλλικὴ ἐκείνη λύμη ἀπὸ τοῦ νὰ γράφωμεν, καὶ νὰ συμβουλευόμεν¹ παντὶ τῷ χριστιανῷ ἡμῶν πληρώματι, διὰ νὰ προ | σέχωσιν ἀκριβῶς ὅπου νὰ μὴν τύχη τις τῶν πιστῶν καὶ ὀρθοδόξων χριστιανῶν ἀπατηθῆ ἔξ ἀβουλίας ἢ ἀπροσεξίας, καὶ δελεασθῆ μὲ | τὸ σατανικὸν ἐκεῖνο δελέασμα ὅπου ὑποκεκουμμένως καὶ δολίως προτείνουσι τῷ ὀνόματι τῆς ἐλευθερίας, καὶ ἀπεδεικνύομεν ἐν πολλοῖς | ἡμῶν γράμμασι, καὶ βιβλίοις², ὅτι ἡ τοιαύτη λύμη εἶναι μὲ τὸ πρόσχημα τῆς ἐλευθερίας ἀνταρσία καὶ εἰς αὐτὸν τὸν θεόν, καὶ προφανῆς ἀθεΐα, | καθὼς τὰ τοιαῦτα ἐκκλησιαστικὰ ἡμῶν γράμματα καὶ βιβλία εἶδετε, καὶ ἀνέγνωτε πολλάκις. ἐπειδὴ ὁμως παρ' ἐλπίδα ἔφθασαν | ληστρικῶς καὶ ὑπούλως νὰ ἐπιδρομήσωσι καὶ εἰς τὰ μέρη τῆς αἰγύπτου, καὶ νὰ ἐκχύσωσι τὸν ἀνθρωποκτόνον ἰόν, τὴν διαθρουλλομένην παρ' | αὐτοῖς ἐλευθερίαν, ὅπου ἐπιδρομήσαντες πανούργως, κατεπάτησαν τὴν ἀλεξάνδρειαν³, εὐρόντες τοὺς ἐκεῖ ἀνετοιίμους, καὶ ἐλεηλάτησαν, καὶ τοὺς μὲν | ἱερεῖς τῶν χριστιανῶν ἐθανάτωσαν ἀνηλεῶς, τὰ δὲ ἱερὰ μοναστήρια ἀπογυμνώσαντες, κατηδάφισαν, καὶ κατέσκαψαν, καὶ τῷ πυρὶ παρέ | δωκαν⁴, καὶ ἐκ τούτων τῶν σατανικῶν αὐτῶν τολμημάτων ἐγένετο πασίδηλος ἡ ἐνδομυχοῦσα αὐτῶν κακία, καὶ ἀπεκαλύφθη τὸ σατα | νικὸν αὐτῶν δέλεαρ, καὶ ἡ ἀθεΐα. εἶπε γὰρ ἄφρων ἐν καρδίᾳ αὐτοῦ οὐκ ἔστι θεός⁵, καὶ τὰ ἀποτελέσματα τῶν τοιούτων ἀφρόνων καὶ | ἀσυνειδήτων εἰσὶ τοιαῦτα. διὸ οὐ διαλείπομεν πάλιν χρέος ἐκκλησιαστικὸν ἐκπληροῦντες ἀπὸ τοῦ νὰ συμβουλευόμεν πᾶσιν ὑμῖν, προτρέ- | ποντες πατριαρχικῶς, καὶ ἐντελλόμενοι, ὅπου δι' ἀγάπην θεοῦ νὰ προσέχητε πάντες ἀκριβῶς, καὶ νὰ ἦσθε λίαν ἐγρηγόροι καὶ προσεκτι- κοὶ διὰ | νὰ μὴν τύχη, ὃ μὴ γένοιτο, καὶ παρεισδύση δολίως, καὶ ὑποκεκουμμένως ἡ γαλλικὴ αὕτη φθοροποιὸς λύμη καὶ εἰς τὰ αὐτόθι μέρη μὲ τὸ | πρόσχημα τῆς διαθρουλλομένης παρ' ἐκείνοις Σατανικῆς ἐλευθερίας, ἀλλὰ νήφοντες καὶ ἐγρηγορότες νὰ συμβουλευήτε διὰ παντός, καὶ νὰ πα | ρακινῆτε ἀλλήλους, ὅπου ὅλοι, ἐν μία ψυχῇ ἔχοντες ἐνστερ- νισμένον τὸν φόβον τοῦ Θεοῦ εἰς τὰς καρδίας σας, νὰ φυλάττητε τὰ τοῦ | χριστιανικοῦ σας ἐπαγγέλματος ἀπαράβατα, καὶ τὰ τῆς ὑπακοῆς

Σας, καὶ εὐπειθείας ἀνόθευτα, φαινόμενοι λόγοις καὶ ἔργοις, καὶ φρο-
νή | μασιν εὐσεβεῖς καὶ ὀρθόδοξοι χριστιανοί, καὶ πιστοὶ ῥαγιάδες τοῦ
κραταιοτάτου, δικαιοτάτου, καὶ εὐσπλαγχνικωτάτου πολυχρονίου ἡμῶν
ἄνακτος | (οὗ τὸ κράτος εἶη ἀήττητον καὶ θριαμβεῦον εἰς τοὺς αἰῶ-
νας) καὶ ἐπειδὴ ἐπληροφορήθητε ἐκ προοιμί(ου) τὴν ἐνδομυχοῦσαν
αὐτοῖς κακίαν, ὅπου ἂ | πεκαλύφθη μὲ τὴν καταστροφὴν τῶν εἰς ἐκεῖ-
να τὰ μέρη ἱερῶν καταγωγίων, καὶ τὸν ἔλεεινὸν καὶ ἄδικον θάνατον
τῶν ἐν αὐτοῖς ἱερωμένων | ὀφείλετε νὰ ἐπαγρουπνῆτε καὶ νὰ ἀποστρέ-
ψετε ἐκ παντὸς τρόπου τὴν φθοροποιὸν ταύτην λύμην, κατανοοῦντες,
ὅτι ὄχι μόνον αὐτὴ εἶναι σω | ματοκτόνος, ἀλλὰ καὶ ψυχοφθόρος, καὶ
προφανῆς ἀνταρσία καὶ ἀθεΐα, καὶ ὡς ἀδόκιμος νοῦς κινεῖται καὶ ἀσυ-
νειδήτως κατατολμᾷ κατὰ παντὸς | τοῦ ἀνθρωπίνου γένους, διὰ νὰ ἐκ-
ριζώσῃ τὸ πᾶν, καὶ νὰ ἐφελκύσῃ ὅσον τάχος καθ' ἑαυτῶν τὴν
δικαίαν τοῦ θεοῦ ἀγανάκτησιν, ὥστε | ἐξαλειφθῆναι αὐτοὺς ἀπὸ προ-
σώπου τῆς γῆς, διὰ τοῦτο στήκετε ἐν κ(υρί)ῳ, καὶ ἐνδυναμοῦσθε ἐν τῷ
κράτει τῆς Ἰσχύος αὐτοῦ, ἵνα διατηρη | θείητε ἀβλαβεῖς ψυχῇ τε καὶ σώ-
ματι, ἐπικαλούμενοι τὴν ἐξ ὕψους βοήθειαν, καὶ ἐπελπίζοντες εἰς Θεόν,
φυλάττοντες τὰς θείας αὐτοῦ ἐν | τολὰς ἀπαράβατους, καὶ διατηροῦντες τὸ
σαδακάτι^ο, καὶ τὴν ἄκραν ὑπακοὴν καὶ εὐπείθειαν πρὸς τὸν κραταιό-
τατον καὶ δικαιοτάτον ἡμῶν | βασιλέα, γινώσκοντες δ' ἐπὶ τούτοις,
ὅτι κατὰ τὴν ἀνέκαθεν αὐτοῦ εὐμένειαν, καὶ ἄκραν βασιλικὴν αὐτοῦ
εὐσπλαγχνίαν, καὶ | ἔλεος παντὸς τοῦ πανεκλάμπρου αὐτοῦ δεβλετίου
ἐστάλησαν ἐπίτηδες ἤδη πανταχοῦ ὑψηλοὶ βασιλικοὶ προσκυνητοὶ σφο-
δροὶ ὄρισμοί, | προσιάζοντες τοὺς κατὰ μέρος ἡγεμόνας, κριτάς, καὶ
ἐξουσιαστὰς διὰ νὰ προσέχῃ καλῶς, καὶ νὰ περιθάλλῃ ἐκ παντὸς
τρόπου τὸν | βασιλικὸν αὐτοῦ ῥαγιά, καὶ νὰ ὑπερασπίζονται καὶ νὰ
μὴν ἀφήνωσι κανένα, ὅπου νὰ προξενήσῃ εἰς τινὰ τῶν πιστῶν ῥαγιά-
δων | τὴν παραμικρὰν ἐνόχλησιν ἢ ἀδικίαν, καὶ ἐπ' αὐτῷ τούτῳ ἐπε-
τάχθημεν καὶ ἡμεῖς παρὰ τῶν πολυχρονίων καὶ εὐμενεστάτων ἡμῶν |
αὐθεντῶν, διὰ νὰ σᾶς πληροφορήσωμεν καὶ τοῦτο, ὅπου νὰ ἰξεύρετε
καλῶς τὴν πρόνοιαν, καὶ τὴν εὐμένειαν, ἣν ἔχει τὸ ὑψηλὸν | δεβλέτι
εἰς ἡμᾶς τοὺς πιστοὺς ῥαγιάδες, καὶ ἐὰν τυχὸν δοκιμάσῃ τις ἐπήρειάν
τινα ἢ ἀδικίαν, νὰ φανερώνητε ἡμῖν ἀμέσως σὺν | πάσῃ εὐθύτητι, διὰ
νὰ ἀναγγέλλωμεν καὶ ἡμεῖς παραχρῆμα τοῖς εὐμενεστάτοις πολυχρονίοις
ἡμῶν αὐθένταις, καθὼς ἐπετάχθημεν, | καὶ οὕτω διαλαμβάνουσιν οἱ
πανταχοῦ πεμπόμενοι ὑψηλοὶ βασιλικοὶ προσκυνητοὶ ὄρισμοί. ταῦτα
λοιπὸν πληροφορούμενοι, ποιήσατε μετὰ προσοχῆς, καὶ ἄκρας εὐπει-
θείας, καὶ εὐγνωμοσύνης, ὡς γράφομεν ἐξ ἀποφάσεως, ἵνα καὶ ἡ
τοῦ Θεοῦ χάρις εἶη πᾶσιν ὑμῖν. ἀψήγησθε : ↵

Ἐν μηνὶ Ἰουλίῳ Ἰνδικτιῶνος α η ς

Σ Η Μ Ε Ι Ω Σ Ε Ι Σ

1) Ἡ ἐνεργὸς ἀποδοκιμασία καὶ ἐκδήλωσις τοῦ Γρηγορίου κατὰ τῶν κηρυγμάτων τῆς Γαλλικῆς Ἐπαναστάσεως δὲν φαίνεται νὰ ἤρχισε πρὸ τῆς ἀνόδου του εἰς τὸν πατριαρχικὸν θρόνον (Μάϊον 1797), μὲ τὴν ὁποίαν ἀκριβῶς συνέπεσεν ἡ ἐπέκτασις τῆς κατακτητικῆς πολιτικῆς τοῦ Ναπολέοντος εἰς τὴν Ἀνατολήν, θέτουσα, μὲ τὴν κατάληψιν τῆς Ἑπτανήσου καὶ τὴν μελετωμένην ἐξέγερσιν ἐν Πελοποννήσῳ—ἐγίνοντο τότε συνεννοήσεις τοῦ Ναπολέοντος μὲ τὸν Μπέην τῆς Μάνης (βλ. Κανδηλώρου, αὐτ. 43)—εἰς κίνδυνον κατὰ τὸν Γρηγόριον αὐτὴν τὴν ὑπόστασιν τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους. Πρὸς πρόληψιν τοῦ κινδύνου τούτου ἀπεστάλησαν κατὰ Ἰούλιον 1797 πατριαρχικαὶ ἐπιστολαὶ πρὸς μητροπολίτας τῆς Πελοποννήσου καὶ Ἡπείρου, καθὼς καὶ ἱεροκήρυκες (ὁ Ἀγάπιος καὶ ὁ Διονύσιος) κομισταὶ καὶ ἐγκυκλίων πρὸς τοὺς ἀρχιερεῖς ἐπιστολῶν (Γεδεών, ΚΔ, I, σ. 304-5). Αἱ νέαι ἀρχαὶ περὶ ἐλευθερίας εὗρισκον εὐρείαν ἀπήχησιν εἰς τὸν ὑπόδουλον ἑλληνισμόν. Ἐν τούτοις ὁ Πατριάρχης καὶ ἄλλοι διαπρέποντες Φαναριῶται : αἱ Ἑπτανήσιοι διέβλεπον κίνδυνον τῆς πίστεως ἐκ τῆς ἀντιθρησκευτικῆς ἐκδηλώσεως τῆς Γαλλ. Ἐπαναστάσεως καὶ ἐκ τῆς γαλλικῆς ἐπεκτάσεως (βλ. καὶ Κανδηλώρου, αὐτ. 47). Τὰς καταβληθείσας προσπάθειας διαφωτίσεως τοῦ κλήρου καὶ τοῦ λαοῦ ὑπονοεῖ ἐνταῦθα γράφων : «οὐκ ἐπαυσάμεθα ποτὲ . . . νὰ γράφωμεν, καὶ νὰ συμβουλευόμεν».

2) Πρὸς ἐξουδετέρωσιν τῆς κατὰ τὸν Γρηγόριον ἐπιβλαβοῦς ἐπενεργείας τῶν ἐντύπων τοῦ ἐν Ἑπτανήσῳ ὑπὸ τῶν Γάλλων ἰδρυθέντος τυπογραφείου καὶ πρὸς εὐρύτεραν διαφώτισιν διὰ βιβλίων ὑγιῶν ἀρχῶν τοῦ ποιμνίου του ὁ Γρηγόριος ἰδρυσεν, ὡς γνωστὸν (βλ. Κανδηλώρου, αὐτ. 31), Τυπογραφεῖον Πατριαρχικόν, κατόπιν ἀποκληθὲν «Τυπογραφεῖον τοῦ Γένους», τὸ ὁποῖον ἐξέδωκε μέχρι τοῦ 1821 περὶ τὰ τεσσαράκοντα βιβλία. Ἡ πρώτη σφραγὶς ἔφερε τὸ ὄνομα τοῦ Γρηγορίου καὶ χρονολογίαν 1798, ὡς ἔτος ἰδρύσεως. Τὸ αὐτὸ ἔτος τῆς ἰδρύσεως ἐξεδόθη ἡ «Κατὰ Ἀθέων Χριστιανικὴ Ἀπολογία» (Σάθα, Ν. ΦΡ. 639), βιβλίον τὸ ὁποῖον πιθανῶς ὑπονοεῖ ἐνταῦθα.

3) Ὁ Ναπολέων ἔφθασε μετὰ τοῦ στόλου του εἰς Ἀλεξάνδρειαν τὴν 1 Ἰουλίου 1798 καὶ νικήσας εὐθὺς τοὺς Μαμελούκους ἐκυρίευσεν ἐξ ἐφόδου τὴν πόλιν. Ἡ ἄλωσις ὅθεν ἦτο ἐντελῶς πρόσφατος καὶ ἴσως αἱ ἐπ' αὐτῆς πληροφορίες ἦσαν συγκεχυμέναι. Ὁ Γρηγόριος σπεύδει νὰ ἀποστείλῃ τὸ γράμμα πρὸς τὸν κλῆρον καὶ τὸν λαὸν τῆς Κρήτης διὰ τὴν γειτονίαν τῆς νήσου πρὸς τὴν Αἴγυπτον, καὶ τοῦτο, ὡς λέγει ῥητῶς καὶ ἐπανειλημμένως κατωτέρω, κατ' ἐπιταγὴν τῆς Πύλης, ἡ ὁποία καὶ «βασιλικούς ὀρισμούς» ἀπέστειλεν ἀπ' εὐθείας εἰς τὰς τουρκικὰς ἀρχάς, ἵνα προλάβῃ τὴν ἐξέγερσιν τῶν ῥαγιαδῶν, διὰ τοὺς ὁποίους συνέστησε καλὴν μεταχείρισιν. Πολὺ πιθανὸν παρετηρήθη ἐν Κρήτῃ ποιά τις ἐπαναστατικὴ προετοιμασία καὶ κίνησις, ἂν δὲ ἡ κατὰ παράδοσιν (βλ. Παπαδοπετράκη, Ἱστορία τῶν Σφακιῶν, Ἀθῆναι 1888, σ. 166) διέλευσις τοῦ Ναπολέοντος ἐκ τοῦ Λουτροῦ Σφακιῶν καὶ ἡ ἐκεῖ γενομένη ἐπιλογὴ σφακιανῶν πολεμιστῶν ἀνταποκρίνεται πρὸς τὰ πράγματα—τὸ ὁποῖον δύναται νὰ θεωρηθῇ πολὺ πιθανόν—, ἡ μετὰ σπουδῆς ἐνέργεια τόσον τῆς Πύλης ὅσον καὶ τοῦ Πατριάρχου δικαιολογεῖται πλήρως.

4) Περὶ λεηλασιῶν καὶ ἐμπρησμοῦ μονῶν καὶ θανατώσεως ἱερέων ἐν Ἀλεξάνδρειᾳ οὐδὲν ἀνεῦρον. Πιθανὸν γεγονότα τινὰ παρεστάθησαν ἐπίτηδες ὑπερβολικὰ πρὸς διέγερσιν θρησκευτικοῦ φανατισμοῦ ὑπὸ τῶν Τούρκων (πβλ. ἐν φερμανίῳ τοῦ Σεπτεμβρίου 1798: «Ὁ Γαλλικὸς λαὸς εἶναι ἔθνος ἰσχυρογνωμόνων ἀπίστων καὶ ἀχαλινώτων κακούργων, θεωρούντων τὸ Κοράνιον, τὴν Πα-

λαιάν Διαθήκην καὶ τὸ Εὐαγγέλιον ὡς μύθους»: Κανδηλώροϋ, 50). Ὁ Ναπολέων πρὸ τῆς Ἀλεξανδρείας ὁμιλήσας πρὸς τοὺς στρατιώτας του λέγεται ὅτι εἶπε μεταξὺ ἄλλων (Κανδηλώροϋ, 49): «Δείξατε εἰς τὰς τελετὰς τοῦ Κορανίου, ἣν ἀνοχὴν ἐδείξατε καὶ διὰ τὰ μοναστήρια καὶ τὰς συναγωγὰς...». Εἰς ἐπιστολὴν ὅμως τοῦ Σεπτεμβρίου 1798 πρὸς τὸν μητροπολίτην Σμύρνης ἐπανέρχεται ἐπὶ τῶν καταστροφῶν καὶ σφαγῶν, τὴν φορὰν ταύτην ὁμιλῶν περὶ ἑνὸς μόνον μοναστηρίου: «τὸ δὲ ἱερὸν μοναστήριον, τὸ ἐκεῖ διατηρηθὲν ἐν τοσούτοις ἔτεσιν ὑπὸ τοιούτων ἀλληλοδιαδόχων ἐπικρατειῶν, ἤδη κατηδαφίσθη ὑπ' αὐτῶν καὶ τοῦ πυρὸς παρανάλωμα ἐγένετο» (Κανδηλώροϋ, 56). Ἀλλὰ τὸ γράμμα τοῦτο ἀποτελεῖ ἐπανάληψιν σχεδὸν τοῦ εἰς Κρήτην ἀποσταλέντος.

⁵⁾ Ψαλμὸς ΙΔ', 1.

⁶⁾ Σαδακάτι=ἀφοσίωσις, εὐλαβῆς ὑποταγή.

18.

Γράμμα πατριαρχικὸν καὶ συνοδικὸν τοῦ Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως Νεοφύτου Ζ' ¹ πρὸς τὸν Μητροπολίτην Κρήτης, τὸν κλῆρον καὶ τοὺς προεστῶτας τῆς ἐπαρχίας αὐτοῦ, λύσις τῶν κατὰ τῶν κληρονόμων τοῦ Μητροπολίτου Μαξίμου δύο ἐπιτιμίων. (1801).

Ἀριθ. Χειρ. Μ.Η. 49. Ἐν πρωτοτύπῳ, ἐπὶ χάρτου διαστάσεων 0,44×0,295 μ. μὲ τμησὶν ἐπιμήκους λωρίδος κατὰ τὴν κάτω παρυφήν. Κατάστασις διατηρήσεως σχετικῶς καλή. Ὁπισθεν: 1801 νεόφυτος.

† Νεόφυτος ἐλέω Θεοῦ ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως, Νέας Ῥώμης καὶ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης: Α:

Ἱερῶτατε Μητροπολίτα κρήτης ², ὑπέριμε καὶ ἔξαρχε εὐρώπης, ἐν ἀγίῳ | πνεύματι ἀγαπητὲ ἀδελφὲ καὶ συλλειτουργέ, καὶ ἐντιμότατοι κληρικοί, εὐλαβέ | στατοι ἱερεῖς, καὶ τίμιοι προεστῶτες, καὶ χρήσιμοι γέροντες τῆς ἐπαρχίας ταύτης, | χάρις εἶη ὑμῖν, καὶ εἰρήνη παρὰ Θεοῦ.

Ἐπειδὴ προλαβόντως κατ' αἴτησιν τοῦ | δημητράκη νικολετάκη ἀνεψιοῦ τοῦ μακαρίτου μαξίμου προκατόχου τῆς σῆς | ἱερότητος προεξεδόθησαν δύο πατριαρχικὰ ἡμῶν καὶ συνοδικὰ γράμματα ³ | κατὰ τῶν ἀδελφῶν τοῦ μακαρίτου ἐκείνου καὶ λοιπῶν συγκληρονόμων ὡς μὴ | φανερωσάντων δῆθεν ἐν εὐθύτητι τὴν καταληφθεῖσαν ἐκείνου περιουσίαν | χρηματικὴν τε καὶ ῥουχικὴν, ἀλλ' ἤδη ὡς ἐβεβαιώθημεν, ἀπὸ γράμματος τῆς | σῆς ἱερότητος, τῆς κληρονομικῆς αὐτῶν ταύτης διαφορᾶς αὐτόθι ἐπὶ τῆς βα | σιλικῆς ἱερᾶς κρίσεως θεωρηθείσης καὶ ἀποπερατωθείσης ⁴, οἱ ὑποπεσόντες τοῖς | ἐν ἐκείνοις τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς γράμμασιν ἐπιτιμίοις προσέδραμον τῶ | ἐλέει τῆς ἐκκλησίας, καὶ ἐδεήθησαν θερμῶς τῆς ἀθώσεως αὐτῶν καὶ συγχω | ρήσεως ἐπιτυχεῖν. τούτου χάριν γράφοντες ἐν ἀγίῳ πνεύματι ἀποφαινό | μεθα συνοδικῶς μετὰ τῶν περὶ ἡμᾶς ἱερωτάτων ἀρχιερέων καὶ ὑ | περτίμων, τῶν ἐν ἀγίῳ πνεύματι ἀγαπητῶν ἡμῶν ἀδελφῶν καὶ συλλειτουργῶν, | ἵνα οἱ ῥηθέντες ἀδελφοὶ καὶ κληρονόμοι τοῦ μακαρίτου μαξίμου κρή-

της, καὶ | ὅσοι ἄλλοι σὺν αὐτοῖς ἐγένοντο ὑπεύθυνοι τοῖς ἐν ἐκείνοις τοῖς πατριαρχικοῖς | ἡμῶν καὶ συνοδικοῖς γράμμασιν ἐκκλησιαστικοῖς ἐπιτιμίαις διὰ τῆς γενο | μένης ἀγωγῆς τοῦ εἰρημένου δημητράκη νικολετιάκη, ἅτε δὴ τῆς διαφορᾶς αὐ | τοῦ πέρας λαβούσης ἐπὶ τῆς αὐτόθι βασιλικῆς ἱερᾶς κρίσεως, ὡς προσδρα | μόντες ἤδη τῷ ἐλέει τῆς ἐκκλησίας, ὑπάρχουσιν ὁμοῦ πάντες συγκεχω | ρημένοι καὶ εὐλογημένοι παρὰ θεοῦ κυρί(ου) παντοκράτορος, λελυμένοι τε παν | τὸς δεσμοῦ καὶ ἐκκλησιαστικοῦ ἐπιτιμίου, καὶ τῶν προγραφεισῶν καὶ ἐκφωνηθεισῶν | κατ' αὐτῶν συνοδικῶν ἀρῶν ἀμέτοχοι ἐλεύθεροί τε καὶ ἀπηλλαγμένοι, | ἔχοντες καὶ τὰς εὐχὰς καὶ εὐλογίας πάντων τῶν ἀπ' αἰῶνος ἁγίων, καὶ τῶν ὁ | σίων καὶ θεοφόρων τῆς ἐκκλησίας πατέρων, πρὸς δὲ καὶ τὴν εἴσοδον ταύ | της ἀκώλυτον ὡς τὸ πρῶτον, ἐκκλησιαζόμενοι δηλονότι, ἁγιαζόμενοι, θνυμα | ζόμενοι, ἀντίδωρον λαμβάνοντες, καὶ τοῖς λοιποῖς τῶν χριστιανῶν ἀκατα | κρίτως συνομιλοῦντες καὶ συναστροφεύμενοι, ἡ δὲ τοῦ θεοῦ χάρις εἶη πᾶσιν ὑμῖν. , αωαφ :

† ὁ Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως καὶ ἐν χ(ριστι)ῶ εὐχέτης	† ὁ Θεσσαλονίκης Γεράσιμος
† ὁ Ἡρακλείας Μελέτιος	† ὁ Τορνόβου Ματθαῖος
† ὁ Κυζίκου Ἰωακείμ	† ὁ Προύσης Ἀνθιμος
† ὁ Νικομηδείας Ἀθανάσιος	† ὁ Λαρίσης Διονύσιος
† ὁ Νικαίας Καλλίνικος	† ὁ Ἀγκύρας Ἰωαννίκιος
† ὁ Χαλκηδόνος Ἱερεμίας	† ὁ Ξάνθης Ναθαναήλ
† ὁ Δέρκων Μακάριος	

Σ Η Μ Ε Ι Ω Σ Ε Ι Σ

¹⁾ Ὁ Νεόφυτος Ζ' ἐπατριάρχευσε τὸ β' ἀπὸ 1798 μέχρι τοῦ 1801 (Γεωργίου, Π.Π., σ. 677).

²⁾ Διὰ τὸν Μητροπολίτην Γεράσιμον τὸν Παρδάλην (1800-1821) βλ. Τομαδάκη, αὐτ., σ. 126 κ.ἐξ., Σάραδεων, αὐτ., σ. 10, καὶ τὴν «ἐνθύμησιν» τοῦ ἱατροῦ Γεωργίου Νικολετιάκη ἐν «Χριστιανικῇ Κρήτῃ» Β', σ. 91. Κατὰ Μακροῖον, αὐτ. 400, ἐψηφίσθη κατ' ἀρχὰς μητροπολίτης Ναυπλίου, ἀλλὰ «τῶν προεστώτων τῆς Πελοποννήσου δυσαραεστουμένων παρητήσατο τὰς ψήφους ὁ κύρ. Γεράσιμος . . . Ἐν τούτῳ δὲ καὶ ὁ ψηφισθεὶς πρὶν Ναυπλίου Γεράσιμος ἐγένετο Κρήτης . . .» Τὸ Βεράτιον τῆς ἀναγνωρίσεώς του ὑπὸ χρονολογίαν 15 Μουχαρέμ 1215 (28 Μαΐου 1800) βλ. ἐν Τ.Α.Η κῶδ. 121, σ. 80. Ἐκ τοῦ Τ.Α.Η. ἀντλοῦμεν καὶ τὰς ἀκολούθους περὶ Γερασίμου Παρδάλη πληροφορίας :

Δι' ἐνεργείας του πρὸς τὸ Πατριαρχεῖον ἐπέτυχε τὴν ἐκδοσιν αὐτοκρατορικῶν διαταγῶν (Τ. Α. Η. κῶδ. 121 σ. 83) δύο διαταγαὶ ἀμφότεραι τῆς 8ης Σεπτεμβρίου 1800), διὰ τῶν ὁποίων ἀπηγορεύθη εἰς τοὺς Ἱμάμας νὰ ἐπεμβαίνουν εὐνοοῦντες γάμους χριστιανῶν μὲ τὰς ἐκλεκτάς των καὶ εἰς τοὺς Ἱεροδίκας νὰ παρεμβαίνουν εἰς ὑποθέσεις διαζυγίων τῶν χριστιανῶν. Τὸ 1806 συνοπογράφει ὡς μάρτυς μετὰ τῶν ἐπισκόπων Μαλεβυζίου Γερασίμου, Ρίζου Θεοφυλάκτου, Ἀμαρίου Ἱεροθέου καὶ Σητείας Ζαχαρία ὁμολογίαν τοῦ ἐπισκόπου Πεδιάδος (Χερρονήσου) Γερασίμου υἱοῦ Νικολάκη πρὸ τοῦ Ἱεροδίκου Χάνδα-

κος, δι' ἧς οὗτος καθιστᾶ κληρονόμον κατὰ τὸ 1/3 (sülüs) τὸν Νικολάκην υἱὸν Θεοχάρους, ἀνήλικον υἱὸν τῆς α' ἑξαδέλφης του (Τ.Α.Η. κῶδ. 3, σ. 82). Εἰς ἔγγραφον ἀχρονολόγητον, πιθανῶς τοῦ 1806 ἢ 1807 (Τ.Α.Η. κῶδ. 3, σ. 126), συνυπογράφει μετ' ἄλλων ἐπισκόπων, μὴ ἀναφερομένων ὀνομαστί, δήλωσιν πρὸς τὸν Πασᾶν τοῦ Χάνδακος, ὅτι οἱ κατοικοῦντες τὴν νῆσον Κρήτην ῥαγιαδες δὲν διάκεινται φιλικῶς πρὸς τὸν Μόσκοβον, ὅτι οὐδεὶς κέκτηται ῥωσικὴν ὑπηκοότητα ἢ ὡς πλοίαρχος ὑπηρετεῖ ὑπὸ ῥωσικὴν σημαίαν καὶ ὅτι τίθενται ἀλληλεγγύως ὑπεύθυνοι τῆς καλῆς πρὸς τὴν ὀθωμανικὴν αὐτοκραταρίαν συμπεριφορᾶς τῶν ῥαγιαδῶν τῆς νήσου. Τὸ 1816 ζητεῖ τὴν μεσολάβησιν τοῦ Πατριαρχείου καὶ ἐπιτυγχάνει τὴν ἔκδοσιν διαταγῶν (Τ.Α.Η. κῶδ. 45, σ. 149 καὶ 159) διὰ τὴν μὴ ἐπέμβασιν εἰς διορισμοὺς ἱερέων καὶ διὰ τὴν ὑπὲρ τῆς ἐκκλησίας ἑξασφάλισιν τῆς καταλειπομένης περιουσίας ἀποβιούντων μοναχῶν ἐξ ἀφορμῆς τῆς περιπτώσεως τῆς ὑπὸ συγγενῶν διεκδικουμένης περιουσίας τοῦ ἡγουμένου τῆς Ἱ. Μονῆς Πρέβελη Εὐφραίμ). Τὸ 1819 διένεξις μετὰ τῶν Σιναϊτῶν σχετικὴ μὲ τὰ εἰσπραττόμενα ἐξ ἐνταφιασμοῦ εἰς τὸν περίβολον τοῦ Ἁγ. Ματθαίου λύεται ὑπὲρ τῶν τελευταίων, διαταχθείσης τῆς ἐπιστροφῆς τῶν εἰσπραχθέντων (Τ.Α.Η. κῶδ. 49, σ. 137 καὶ 138).

³⁾ Ταῦτα δὲν διεσώθησαν. Περὶ τοῦ Δημητράκη Νικολετάκη οὐδὲν γνωρίζομεν: ἐξάγεται ὅτι ἡ οἰκογένεια Νικολετάκη, ἐξ ἧς ὁ γνωστὸς ἱατρός Γεωργάκης, ὁ γράψας τὰ Κανονικὰ πεσκέσια τοῦ Μητροπολίτου Μαξίμου («Χριστιανικὴ Κρήτη», Β', σ. 59 κ.ἐξ.), συνεδέετο μετὰ τοῦ τελευταίου δι' ἀγγιστείας. Ἡ μεταξὺ τῶν κληρονόμων διαφορὰ θὰ ἦτο ἴσως σχετικὴ μὲ τὴν πρὸ τοῦ Ἱεροδικείου δήλωσιν καταστάσεως κληρονόμου τοῦ Μαξίμου, περὶ τῆς ὁποίας βλ. ἐν σημ. 2 τῆς σ. 259 τοῦ παρόντος τόμου.

⁴⁾ Εἰς τοὺς κώδικας τοῦ Ἱεροδικείου δὲν εὐρίσκεται κατακεχωρισμένη ἡ «βασιλικὴ ἱερὰ κρίσις», ὅπερ σημαίνει ὅτι δὲν εἶχεν ἐκδικασθῆ ἢ ὑπόθεσις ἐνώπιον τοῦ Ἱεροδικείου.

† Ο ΛΑΜΠΗΣ ΚΑΙ ΣΦΑΚΙΩΝ
ΕΥΜΕΝΙΟΣ ΦΑΝΟΥΡΑΚΗΣ